

طراحی الگوی برنامه درسی آموزش بهداشت و توسعه سلامت دوره متوسطه اول براساس

شاخص‌های نظام سلامت و سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

Designing a Model of Health Education and Health Development Curriculum for the Secondary School Based on Health System Indicators and Fundamental Transformation of Education

Dr. Farshideh zamani*

Assistant Professor of Curriculum Planning, Islamic Azad University, Sari Branch, Mazandaran, Iran.

Amini@gmail.com

Hossain Amini

PhD Student in Curriculum Planning, Islamic Azad University, Sari Branch, Mazandaran, Iran.

دکتر فرشیده ضامنی (نویسنده مسئول)

استادیار برنامه ریزی درسی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ساری، مازندران، ایران.

حسین امینی

دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ساری، مازندران، ایران.

Abstract

Health as a matter of personal and social value, in accordance with the Statute of the World Health Organization, and to the eyes of all nations and to all schools, one of the most basic rights and needs; Human beings are considered to be at the highest level of social and national goals of all states. The education and training system, meanwhile, is one of the largest and most extensive systems within any society that determines the fate of a community in the long run. This research was a kind of applied research that was done by field research method. The method of analysis was the analysis of the information, the description of the foundations and the analysis of the theoretical inference. To validate the proposed model, the statistical population consisted of 40 curriculum specialists and 360 first grade teachers in the city of Rasht in the academic year of 2019-2020. The researcher-made questionnaire consisting of 32 items on a 5-point Likert scale (ranging from very low 1 to very high 5) was used to provide validity to this survey. The questionnaire was used for face validity and content validity and was approved for the reliability of the questionnaire according to guidance and counseling professors and 9 other experts in the curriculum and experienced teachers in the first high school. The data were analyzed using descriptive statistics (frequency distribution) and inferential statistics (Chi-square test). Findings and results showed that more than 85% of curriculum specialists and first grade teachers endorsed the characteristics of goals, content, teaching-learning and evaluation strategies in this model. Also, there was no significant difference between the viewpoints of curriculum specialists and first grade teachers about the characteristics of these elements ($P > 0.05$). Therefore, this model can play an important role in promoting the health education and health development of students.

Keywords: Curriculum Model, Health and Wellbeing, Primary School, Health Indicators, Basic Education Transformation Document.

چکیده

بهداشت و سلامت به عنوان یک ارزش فردی و اجتماعی، بر طبق اساسنامه سازمان جهانی بهداشت و از دیدگاه همه ملتها و نزد همه مکاتب، یکی از ابتدایی‌ترین حقوق و نیازهای بشر تلقی شده است که دست یافتن به بالاترین سطح آن از اهداف اجتماعی و ملی تمامی دولت‌ها به حساب می‌آید. در این میان نظام آموزش و پرورش از بزرگترین و گسترده‌ترین سیستم‌های درون هر جامعه‌ای است که سرنوشت آن جامعه را جهت تأمین سلامت در بلندمدت تعیین می‌کند. این پژوهش از نوع پژوهش‌های کاربردی بود که با روش تحقیق زمینه‌ای انجام شد. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات توصیف مبانی و تحلیل واستنتاج نظری بود. برای اعتباربخشی الگوی پیشنهادی جامعه آماری شامل ۴۰ نفر از متخصصان برنامه درسی و ۳۶۰ نفر از معلمان دوره متوسطه اول شهر رشت در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ بود. به منظور نظرسنجی از متخصصان و معلمان ذیربط درباره الگوی پیشنهادی متشکل از چهارعنصر برنامه درسی از پرسشنامه محقق ساخته دارای ۳۲ گویه با مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت (از خیلی کم ۱ تا خیلی زیاد ۵) استفاده شد. به منظور تأمین روایی این پرسشنامه از روایی صوری و محتوایی استفاده شد و بدین ترتیب برای پایایی پرسشنامه طبق نظر استادان راهنما و مشاور و ۹ نفر دیگر از متخصصان برنامه درسی و معلمان با تجربه در دوره متوسطه اول مورد تأیید قرار گرفت. داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی شامل (توزیع فراوانی و درصد) و آمار استنباطی شامل (آزمون مجذور خی دو) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند جهت تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده از نرم افزار آماری SPSS استفاده شد. یافته‌ها و نتایج تحقیق نشان داد که بیش از ۸۵ درصد متخصصان برنامه درسی و دبیران دوره متوسطه اول ویژگی‌های اهداف، محتوی، راهبردهای یاددهی-یادگیری و ارزشیابی را در این الگو مورد تأیید قرار داده اند. همچنین بین دیدگاه متخصصان برنامه درسی و دبیران دوره متوسطه اول در مورد ویژگی‌های این عناصر تفاوت آماری معناداری وجود ندارد ($P > 0.05$). بنابراین الگوی مورد نظر می‌تواند در ارتقاء آموزش بهداشت و توسعه سلامت دانش‌آموزان نقش به‌سزایی داشته باشد.

واژه‌های کلیدی: الگوی برنامه درسی، بهداشت و سلامت، متوسطه اول، شاخص-

های سلامت، سند تحول بنیادین آموزش و پرورش.

مقدمه

"سلامت" یکی از نعمات الهی است که خداوند به انسان ارزانی داشته و بدیهی است که انسان برای حفظ آن باید تلاش کند؛ به خصوص در این دوران که زندگی ماشینی انسان را احاطه کرده است. پس برای پیشگیری از بروز هر نوع بیماری و تأمین سلامت افراد لازم است آموزش‌هایی داده شود (اسکندری و رائفی فر، ۲۰۱۰). توجه به سند تحول بنیادین و تدوین شاخص‌های آموزش سلامت در برنامه درسی مدارس، ضرورتی است که با توجه به نیازهای جامعه و خانواده، سالهاست احساس شده و از سوی کارشناسان و سیاستمداران تعلیم و تربیت ابراز شده است (کرامتی، ۱۳۹۲). از طرفی ماهیت درسی بهداشت و آموزش سلامت در مدارس باعث می‌شود تا این واحد درسی در ارتقای سایر شاخص‌های سلامت نقش به‌سزایی داشته باشد و میزان آسیب‌های اجتماعی را در جامعه کاهش دهد. همچنین رعایت بهداشت و تأمین سلامت برای شهروندان از وظایف اولیه دولت‌هاست که با توجه به برنامه‌ریزی‌های ملی و بین‌المللی ضرورت این امر در دهه‌های اخیر افزون‌تر شده است (سلسبیلی، ۱۳۹۴).

بنابراین نظام آموزشی مدرسه نقش بسیار مهمی در آموزش بهداشت و ارتقای سلامت در دوران آموزش و بعد از آن ایفا می‌کند و باعث بهبود شخصیت دانش‌آموزان، نگرش، مهارت و نیز آگاهی آنان می‌شود (هدایتی و نجفی، ۱۳۹۵).

آموزش بهداشت و ارتقای سلامت می‌تواند این فرصت را در اختیار معلمان و دانش‌آموزان قرار دهد تا دانش، اطلاعات و مهارت‌هایی را کسب کنند که در طول زندگی، آن‌ها را به سوی عادات و رفتارهای بهداشتی مناسب رهنمون خواهد ساخت. سرمد و احمدی (۲۰۰۰) و جمالیان (۱۳۹۵) نیز درستی این نگاه را تأیید کرده و سلامت افراد جامعه را بزرگ‌ترین پشتوانه یک کشور دانسته است؛ به گونه‌ای که برای داشتن یک جامعه سالم، سلامت دانش‌آموزان را به عنوان یک اصل مطرح می‌کند، ضمن اینکه سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، آموزش بهداشت و ارتقای سلامت را حق دانش‌آموزان می‌داند تا بدین وسیله آن‌ها را به چگونگی مراقبت از خود و در امان ماندن از عوامل بیماری‌زا، تأمین سلامت خود، آگاهی از آن و مهم‌تر کسب فن و مهارت آگاه کند. به نظر او این دانش و مهارت باید در دوران تحصیل در دسترس دانش‌آموزان قرار گیرد (ابراهیم پور، امینی، ۱۳۹۵).

مطالعات سازمان جهانی بهداشت (۲۰۱۵) روی رفتارهای سلامت در ۳۵ کشور نشان داد که قریب به ۶۰ درصد کیفیت زندگی و سلامت افراد به سبک زندگی و رفتارهای شخصی آنها بستگی دارد. از طرفی آموزش بهداشت و ارتقای سلامت به عنوان یک ارزش فردی و اجتماعی، ضرورتی انکارناپذیر در هر جامعه‌ای پذیرفته شده و بر طبق اساسنامه سازمان جهانی بهداشت همه سازمان‌های آموزشی و بهداشتی موظفند در جهت اشاعه آن تلاش نمایند (حسینی نسب، دهقانی، ۱۳۸۷). و در کشور ما همچون سایر کشورها هم در سند چشم‌انداز و هم در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش به این امر مهم اشاره شده و در جهت اجرای آن با تدوین درس بهداشت و ارتقاء سلامت در دوره‌های مختلف تحصیلی و خصوصاً متوسطه اول کوشیده شده است تا با تحقق این امر مهم آموزش‌های لازم به دانش‌آموزان داده شود و در جهت تحقق جامعه سالم، پویا و با نشاط اقدامات لازم صورت پذیرد (ادیب، ۱۳۹۶). که در شرایط کنونی ایران نیازمند است در راستای ارتقای سلامت گروه‌های مختلف جامعه از جمله دانش‌آموزان گام برداشته شود تا بتوان جامعه‌ای سالم، پویا و با نشاط داشت (آقازاده، ۱۳۸۳).

در این راستا، این پژوهش قصد دارد به طراحی الگوی برنامه درسی آموزش بهداشت و توسعه سلامت دوره متوسطه اول بر اساس شاخص‌های نظام سلامت و سند تحول بنیادین آموزش و پرورش بپردازد تا بر اساس آن مؤلفه‌های آموزش بهداشت و ارتقای سلامت از جمله سلامت جسم، سلامت تغذیه، سلامت محیط‌زیست و خانواده، حوادث ایمنی، تحرک بدنی، سلامت روانی، پیشگیری از رفتارهای پرخطر، کنترل و پیشگیری از بیماری‌ها، معلولیت، بهداشت عمومی و بهداشت مدرسه را مورد بررسی قرار دهد.

روش

این پژوهش از نوع پژوهش‌های کاربردی بود که با روش تحقیق زمینه‌ای انجام شد. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات توصیف مبنایی و تحلیل و استنتاج نظری بود. برای اعتباربخشی الگوی پیشنهادی، جامعه آماری شامل ۴۰ نفر از متخصصان برنامه درسی و ۴۰۰۰ نفر از معلمان دوره متوسطه شهر رشت در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ مورد مطالعه قرار گرفتند که از این تعداد به دلیل محدود بودن تعداد متخصصان برنامه درسی، کلیه آنها به شیوه نمونه‌گیری تمام شماری و ۳۶۰ نفر از معلمان با استفاده از جدول انتخاب نمونه مورگان و به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده به عنوان نمونه نهایی پژوهش انتخاب شدند. داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی شامل (توزیع فراوانی و

درصد) و آمار استنباطی شامل (آزمون مجذور خی دو) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. جهت تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده از نرم افزار آماری SPSS استفاده شد.

ابزار سنجش

پرسشنامه طراحی برنامه درسی: به منظور نظر سنجی از متخصصان و معلمان ذیربط درباره الگوی پیشنهادی متشکل از چهار عنصر برنامه درسی از پرسشنامه محقق ساخته‌ای که مبتنی بر مولفه‌های استخراج شده از مبانی نظری تدوین برنامه درسی است استفاده شد. پرسشنامه مذکور دارای ۳۲ سوال است که به تبیین چهار خرده مقیاس می‌پردازد. ۱۲ سوال (به ترتیب سوالات ۱ تا ۱۲) مربوط به اهداف برنامه درسی، ۸ سوال (به ترتیب سوالات ۱۳ تا ۲۱) مربوط به محتوی برنامه درسی، ۷ سوال (به ترتیب سوالات ۲۱ تا ۲۷) مربوط به راهبردهای یاددهی-یادگیری و ۵ سوال (به ترتیب سوالات ۲۸ تا ۳۲) مربوط به ارزشیابی آموزشی می‌باشد. روایی صوری و محتوایی این پرسشنامه با بهره‌گیری از مشارکت صاحب نظران این حوزه (تعدادی از متخصصان برنامه‌ریزی درسی و استاد راهنما) مورد تأیید قرار گرفت. بدین منظور نظرات صاحب نظران در خصوص تک تک مؤلفه‌ها گرفته شد و همبستگی میان نظرات آن‌ها مبنای تأیید مؤلفه‌ها قرار گرفت. برای ارزیابی پایایی پرسشنامه تعداد ۲۵ پرسشنامه در جامعه پژوهش توزیع و نتایج حاصل از آن با بهره‌گیری از آلفای کراباخ مورد تحلیل قرار گرفت. آلفای محاسبه شده برای این پرسشنامه ۰/۷۵ بود که نشان می‌دهد پرسشنامه از پایایی بالایی برخوردار است.

یافته‌ها

چارچوب نظری به دست آمده در این تحقیق در قالب عناصر چهارگانه برنامه درسی (هدف، محتوی، راهبردهای یاددهی-یادگیری و ارزشیابی) پس از مطالعه مبانی نظری منابع و مطالعات تخصصی و نظرات متخصصان و کارشناسان مربوط و همفکری با استاد راهنما و مشاور برای برنامه درسی با تأکید بر توسعه آموزش بهداشت و توسعه سلامت دانش آموزان در درس بهداشت در جدول (۱) ارائه شد.

جدول شماره (۱) چارچوب نظری برنامه درسی با تأکید بر بهداشت و توسعه سلامت در دوره متوسطه اول

عناصر چارچوب برنامه درسی	مشخصات کلی	مشخصات ویژه
اهداف	رشد مهارت‌های بهداشتی دانش آموزان پرورش مهارت‌های فرایند تفکر	- ادراک صحیح مطلب، استدلال کردن و استنتاج - درک ارتباط بین مطالب، ارزیابی و قضاوت کردن - مشاهده کردن و گردآوری اطلاعات و داده‌ها - تدوین فرضیه و آزمون
محتوی	پرورش توانمندی‌های بهداشتی دانش آموزان	- مشارکت اجتماعی، توانایی بیان نکات بهداشتی، گسترش سلامت روانی، جسمی و تقویت سلامت - ایجاد نگرش مثبت به سلامت در دانش آموزان، برخورد مسوولانه با مسایل بهداشتی
محتوی	تقویت مهارت‌های بهداشتی در یادگیری پرورش توانایی یادگیری، خودراهبردی تربیت شهروند سالم	- مهارت تصمیم‌گیری، همکاری و مشارکت - افزایش دانش سلامت فردی، اجتماعی و تعمیق یادگیری - یادگیری مهارت‌های چگونه زیستن - یادگیری مهارت‌های یادگرفتن - تربیت شهروند سالم و غیربیمار - تربیت شهروند آگاه، مسوولیت پذیر، خلاق و توانمند
محتوی	فعالیت محور بودن برنامه درسی	- ایجاد علاقه در دانش آموز برای کار تیمی - توانا ساختن دانش آموز در فرآیندهای بهداشتی و شاخص‌های سلامت - تناسب داشتن محتوی با ساختار برنامه درسی
منطقی بودن		- ارائه محتوی تعاملی و سازنده - تناسب محتوی با اهداف برنامه درسی

متخصص ان	۲	۴	۱	۲	۲	۴	۲۶	۴۶	۳۵	۲۸
محتوی معلمان	۲۲	۶	۱۰	۲	۷۳	۱۸	۱۴۰	۴۰	۸۵	۲۱
متخصص ان	۳	۶	۱	۲	۲۰	۸	۲۸	۳۵	۱۵	۲۰
راهبردها معلمان	۱۰	۳	۸	۴	۸۷	۲۵	۱۵۰	۴۲	۸۹	۲۴
متخصص ان	۲	۴	۱	۲	۱۴	۲۴	۱۵	۱۴	۱۰	۲۰
ارزشیابی معلمان	۱۲	۳	۱۵	۵	۷۰	۱۸	۱۴۲	۴۰	۱۰۰	۲۸
متخصص ان	۲	۴	۱	۲	۱۰	۲۰	۲۱	۴۰	۹	۸

جدول شماره (۳) نتایج آزمون مجذور خی دو جهت بررسی تفاوت بین عناصر برنامه درسی بهداشت و توسعه سلامت دوره

متوسطه اول از دیدگاه متخصصان و معلمان

عناصر برنامه درسی	مقدار آماره مجذور خی	درجه آزادی	سطح معنی داری
هدف	۱/۷۵۴	۴	۰/۷۸۵
محتوی	۶/۲۵۰	۴	۰/۱۹۴
راهبردها	۳/۶۴۲	۴	۰/۴۴۱
ارزشیابی	۴/۴۵۹	۴	۰/۳۵۸

با توجه به اینکه در جدول شماره (۳) مقدار χ^2 محاسبه شده در سطح معناداری ۵ درصد و با درجه آزادی ۴ از مقدار جدول کوچکتر است لذا فرض صفر تایید می شود و فرض تحقیق یعنی معنی دار بودن بین متغیرها با احتمال ۹۵ درصد اطمینان رد می شود. بنابراین از لحاظ آماری نتیجه می گیریم که بین توزیع دیدگاه دو گروه یعنی متخصصان برنامه درسی و معلمان دوره متوسطه اول در رابطه با عناصر برنامه درسی تفاوت معنی داری وجود ندارد.

بحث و نتیجه گیری

ضرورت توجه جدی به آموزش سلامت برای تأمین، حفظ و ارتقای سلامت و رفاه در کشور، موجب گردید که اولین برنامه مدون توسعه آموزش سلامت در کشور (در راستای سند چشم انداز ۲۰ ساله و برنامه چهارم توسعه) در اداره ارتباطات و آموزش سلامت تدوین گردد که اجرای آن علاوه بر حمایت، تعهد سیاسی و توسعه ساختاری و ظرفیت سازی در بخش سلامت و سایر بخش های دولتی و غیردولتی و خصوصی کشور، نیازمند توانمندسازی پرسنل بهداشتی کشور برای طراحی، اجرا و ارزشیابی خدمات آموزش سلامت متکی بر شواهد در سطوح مختلف سیستم ارایه خدمات بهداشتی، درمانی کشور است. به منظور توانمندسازی افراد جامعه، برنامه جامع درسی آموزش بهداشت و توسعه سلامت در سه سطح پایه، عمومی و تخصصی با هدف تهیه پودمان آموزشی مناسب برای استفاده در نظام جامع آموزش و بازآموزی دانش و مهارت آموزش سلامت متکی بر شواهد به پرسنل بهداشتی کشور و نیز سایر پرسنل دولتی، غیر دولتی و خصوصی درگیر در طراحی، اجرا و ارزشیابی انواع خدمات اطلاعاتی، ارتباطی و آموزشی برای آموزش سلامت و رفاه به افراد، گروه ها و جوامع تدوین شده است.

با نظر به یافته ها و نتایج تحقیق می توان گفت با توجه به اینکه بیش از ۸۵ درصد متخصصان برنامه درسی و دبیران دوره متوسطه اول ویژگی های اهداف، محتوی، راهبردهای یاددهی- یادگیری و ارزشیابی را در الگوی مورد مطالعه در این تحقیق مورد تایید قرار داده اند و

بین دیدگاه متخاصمان برنامه درسی و دبیران دوره متوسطه اول در مورد ویژگی‌های این عناصه تفاوت آماری معناداری وجود ندارد ($P > 0/05$). بنابراین الگوی مورد نظر می‌تواند در ارتقاء آموزش بهداشت و توسعه سلامت دانش‌آموزان نقش به‌سزایی داشته باشد. همچنین در بررسی‌های صورت گرفته در پیشینه تحقیق مشخص شد تاکنون پژوهش مستقلی در این زمینه صورت نگرفته تا بتوان یافته‌ها را به‌طور مستقیم با نتایج آنها مقایسه کرد. همچنین از آنجا که ویژگی‌های هر چهار عنصر این پژوهش از مبانی نظری این تحقیق استخراج شده‌اند می‌توان اذعان داشت که این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌هایی همچون ادیب (۱۳۹۶)، بهرامن^۱ (۱۳۹۶)، زارعی^۲ (۱۳۹۶)، شبانم^۳ (۱۳۹۰)، مروتی^۴ (۱۳۹۰)، حسین‌خانی^۵ (۱۳۸۹)، شریعتمداری (۱۳۶۵)، فیوضات (۱۳۷۵)، کافمن، راجر، هرمن، جری^۶ (۱۹۹۸)، کرامتی (۱۳۹۲)، گالن، سیلور، جی^۷ (۱۳۷۲)، لوی^۸ (۱۹۹۹)، مذبوحی (۱۳۸۷)، ملکی (۱۳۹۵)، مهرمحمدی (۱۳۹۳)، دیتلس^۹ (۲۰۱۵)، عباسی^{۱۰} (۲۰۱۴)، دوک^{۱۱} (۲۰۱۳)، الکندری^{۱۲} (۲۰۰۸)، کن^{۱۳} (۲۰۰۸)، شبانم^{۱۴} (۲۰۰۷)، روز موز^{۱۵} (۲۰۰۵)، لی ولوک^{۱۶} (۲۰۰۵)، لی رل^{۱۷} (۲۰۰۵)، پروند (۱۳۶۹)، پورظهیر (۱۳۶۹)، پیترسون، کوپر و لرد^{۱۸} (۲۰۰۱)، بلتینگ^{۱۹} (۲۰۱۱)، سرمد، بازگان و حجازی^{۲۰} (۲۰۰۰)، که در پژوهش‌های خود به‌گوشه‌ای از مولفه‌های برنامه درسی سلامت اشاره داشته‌اند هماهنگی دارد.

با توجه به نتایج و یافته‌های تحقیق می‌توان گفت که آموزش بهداشت به‌عنوان یکی از مهمترین شاخصه‌های نظام سلامت اهمیت و جایگاه والایی دارد و می‌تواند نقش مهمی در سلامت جسمی و روحی افراد جامعه داشته باشد از این رو یکی از اهداف مهم نظام تعلیم و تربیت در بخش محتوی، طراحی و تولید برنامه‌های درسی و آموزشی تاکید بر شاخصه‌ها و مولفه‌های سلامت جسمی و روحی است که بتواند افرادی را تربیت کند که قادر باشند نشاط اجتماعی خود و اطرافیان را افزایش دهند و بتوانند بر بسیاری از فراز و نشیب‌های روحی و روانی که در طی زندگی اجتماعی بر آنان حادث می‌شود غلبه پیدا کنند.

در بخش هدف هم یکی از مهمترین مولفه‌های تدوین برنامه درسی گنجاندن اهداف و شاخص‌های سند تحول بنیادین در آن می‌باشد که مولفه سلامت و بهداشت یکی از اصلی‌ترین مولفه‌های این سند می‌باشد که در چندین بخش به آن اشاره شده و در طراحی برنامه درسی می‌بایست مورد توجه قرار گیرد.

در بخش راهبردهای یاددهی - یادگیری هم چنانکه در این تحقیق به آن اشاره شده است یکی از بدیهی‌ترین مولفه‌ها که در آموزش دانش‌آموزان به آن پرداخته شده است راهبردهای یاددهی - یادگیری است که جزء نخستین گام‌های طراحی برنامه درسی بوده و هدف آن تدوین راهبردهایی برای یاددهی و یادگیری بهتر دانش‌آموزان و تربیت شهروند مطلوب است.

همچنین در بخش ارزشیابی یکی از موضوعاتی که می‌بایست مورد توجه قرار گیرد حضور و مشارکت دانش‌آموزان در اجرای برنامه‌های درسی و سنجش سطح یادگیری آنان می‌باشد که در این تحقیق این مولفه‌ها مورد توجه قرار گرفت.

بنابراین با توجه به یافته‌های این تحقیق می‌توان اذعان داشت که الگوی ارائه شده می‌تواند تا حد زیادی سرفصل‌های مورد نیاز برای برنامه‌ریزان آموزشی را در دسترس آنان و دانش‌آموزان قرار دهد تا با رشد مهارت‌های بهداشتی دانش‌آموزان، پرورش مهارت‌های

1 Behramnn

2 Zarei

3 Shaban

4 Morovati

5 Hossein Khani

6 Kauffman, Roger, Herman, Jerry

7 Galen, Silver, Jay

8 Loui

9 Detels

10 Abbasi

11 Doak

12 Al-Kandari F, Vidal VL, Thomas D

13 Can

14 Shaban

15 Rozmus

16 Lee and Loke

17 Lee RL

18 Peterson, Cooper and Lord

19 Beltingh

20 Sarmad, , Bazargan, , Hejazi,

تفکر، پرورش توانمندی‌های بهداشتی، تقویت مهارت‌های بهداشتی در یادگیری، تربیت شهروند سالم، فعالیت محور بودن برنامه درسی، منطقی و تعاملی بودن، کاربردی بودن به بحث آموزش و یادگیری کمک نماید. در نهایت جهت کمک به برنامه‌ریزان آموزشی پیشنهادهایی ارائه گردید.

- ۱- به متخصصان برنامه‌ریزی درسی در حوزه بهداشت و سلامت توصیه می‌شود که در انتخاب هدف‌های برنامه درسی بهداشت و توسعه سلامت در راستای آگاهی‌بخشی بیشتر دانش‌آموزان و آموزش سطح مهارت‌های بهداشتی از عوامل و ارزش‌های حاکم بر سند تحول بنیادین در توسعه سلامت فردی و اجتماعی بهره‌گیرند تا با بهره‌گیری از مولفه‌های نظام سلامت، مهارت‌های اساسی مورد نیاز زندگی فردی و اجتماعی را به دانش‌آموزان بیاموزند.
- ۲- در انتخاب و طرح‌ریزی محتوی برنامه درسی آموزش بهداشت و توسعه سلامت پیشنهاد می‌شود که آموزش‌های لازم متناسب با مقطع سنی و نیازهای جسمی و روحی و روانی افراد باشد تا این آموزش‌ها در مرحله عمل بتواند گره‌هایی از مشکلات بهداشتی افراد را در این مقطع سنی حل نموده و در آینده نیز جنبه کاربردی برای دانش‌آموزان پیدا کند.
- ۳- در تهیه و تولید محتوی در بعد راهبردها از الگوهای مختلف آموزشی و تیمی بهره‌گیری شود و آموزش‌ها به روز و برای دانش‌آموزان قابل فهم باشد تا آنان را به انجام برنامه‌های درسی در زندگی اجتماعی ترغیب نماید.
- ۴- پیشنهاد می‌شود در بخش راهبردهای یاددهی- یادگیری برنامه درسی مبتنی بر آموزش مهارت‌های بهداشتی باشد و از راهبردهای تعاملی و کاوشگرانه جهت آموزش استفاده شود.
- ۵- به منظور ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در درس بهداشت و توسعه سلامت پیشنهاد می‌شود که از راهبردها و ابزارهای متعدد ارزشیابی مستمر و پایانی در این درس بهره‌گیری شده و به ارزشیابی به عنوان بخشی از تجربه آموزش و یادگیری نگریسته شود تا با ارائه باز خورد به دانش‌آموزان به بهبود یادگیری و عملکرد آنان توجه شود.

منابع

- ابراهیم پور، رضا، امینی، احمد (۱۳۹۵). تبیین ویژگی‌های مطلوب عناصر برنامه درسی مطالعات اجتماعی به منظور ارائه الگویی برای ارتقای مهارت‌های حل مسئله دانش‌آموزان دبستانی و ارزشیابی آن از دیدگاه متخصصان برنامه درسی و معلمان ذیربط. *فصلنامه تدریس پژوهی*، ۲۰، ۳-۱۰.
- آقازاده، احمد (۱۳۸۳). *مسائل آموزش و پرورش*. تهران: انتشارات سمت.
- برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۰). تهران: انتشارات وزارت آموزش و پرورش.
- بیگل‌هول، آر، بونیتا، آر، کجلستروم، تی (۱۳۷۱). *مبانی اپیدمیولوژی، جانقرسانی، محسن، ژیانپور، مطهره (مترجمان) چاپ اول*. معاونت پژوهشی وزارت بهداشت درمان و پزشکی، ۱۶۱-۵.
- پرورد، محمدحسن (۱۳۶۹). *مقدمات برنامه ریزی آموزشی و درسی*. تهران: انتشارات صحیفه.
- پورظهیر، علی نقی (۱۳۶۹). *برنامه ریزی آموزشی و درسی*. تهران: انتشارات آگاه.
- تایلر، رالف (۱۳۹۰). *اصول اساسی برنامه‌ریزی درسی و آموزش*. پورظهیر، علی تقی (مترجم) تهران: انتشارات آگه.
- حسینی نسب، داود، دهقانی، مرضیه (۱۳۸۷). تحلیل محتوای کتب تعلیمات دوره راهنمایی براساس مهارت‌های اجتماعی و بررسی دیدگاه‌های دبیران این دوره درباره محتوای کتب فوق‌الذکر. *فصلنامه تعلیم و تربیت*، ۹۴ (۲)، ۷۹-۹۸.
- دهقانی، مرضیه (۱۳۹۰). *طراحی الگوی مطلوب (جایگزین) برنامه درسی تربیت اجتماعی برای دوره راهنمایی تحصیلی ایران*. رساله دکتری. گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی. دانشگاه فردوسی مشهد.
- زله، مایکل استیفن (۲۰۱۶). *نظریه برنامه درسی*. افسانه کلباسی و همکاران (مترجمان)، اصفهان: انتشارات شونار.
- سلسبیلی، نادر (۱۳۹۴). *دیدگاه‌های برنامه درسی برداشت‌ها، تلفیق‌ها و الگوها*. تهران: انتشارات مدرسه
- شریعتمداری، علی (۱۳۶۵). *جامعه و تعلیم و تربیت*. تهران: انتشارات امیرکبیر.
- فیوضات، یحیی (۱۳۷۵). *مبانی برنامه ریزی آموزشی و درسی*. تهران: مؤسسه نشر ویرایش.
- کافمن، راجر، هرمن، جری (۱۹۹۸). *برنامه‌ریزی استراتژیک در نظام آموزشی، بازناندیشی، بازسازی ساختارها و بازآفرینی*. فریده مشایخ، عباس بازرگان (مترجمان)، تهران: انتشارات مدرسه.
- کرامتی، محمدرضا (۱۳۹۲). *ارزیابی برنامه درسی*. تهران: انتشارات آگه.
- گالن سیلور، جی و دیگران (۱۳۷۲). *برنامه ریزی درسی برای تدریس و یادگیری*. خوی نژاد، غلامرضا (مترجم)، مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی.
- لست، ج. م (۱۳۶۷). *فرهنگ اپیدمیولوژی*. ناصری. کیومرث (مترجم)، تهران: انتشارات دانشگاه تهران، ۸۹-۹۰.

- لوی، الف (۱۹۹۹). مبانی برنامه‌ریزی آموزشی و برنامه‌ریزی درسی در مدارس. فریاده مشایخ (مترجم)، تهران: انتشارات مدرسه.
- مذبوحی، سعید (۱۳۸۷). طراحی الگوی مطلوب برنامه درسی تربیت اجتماعی مبتنی بر قرآن و روایات در دوره ابتدایی. مجموعه مقالات دومین کنگره علوم انسانی (ص.ص ۱۵۷-۱۲۰). تهران: دومین کنگره علوم انسانی.
- ملکی، حسن (۱۳۹۵). اصول برنامه‌ریزی درسی. تهران: مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان.
- مهرمحمدی، محمود (۱۳۹۳). برنامه درسی: نظرگاه‌ها، چشم‌اندازها، مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی.
- هدایتی، اکبر، نجفی، احمد (۱۳۹۵). طراحی و اعتباریابی الگوی برنامه درسی مبتنی بر شایستگی. فصلنامه پژوهش‌های کیفی در برنامه درسی، دانشگاه علامه طباطبائی. (۱)۴، ۶۱-۴۷.
- Adetoro, A. R. (2015). "Effects of Learning Together, constructive controversy in students Acquisition of knowledge and skills in pace Education Aspect of social studies" *European, Reaserch*, (93) 4.
- Altbach, P. G. (1995). Textbook In the International Encyclopedia of Education. Editors-in-chif Torstohusent, T. Neville postlethwaite.
- Celikkaya, T, Filoglu, S. (2014). Attitudes of Studies Teachers toward Value and Values Education. *Educational Sciences: Theory & Practice*. (4)4, 1551-1556.
- Convertino, C. (2016). "Beyond Ethnic Tidbits: Toward a critical and dialogical Model in Multicultural Social Justice Teacher." *preparation international of Multicultural Education*. (18) 2.
- Cosmin, A. D. (2013). Designing A Competency-Based Curriculum For Pedagogy Subjects at High School Level, *Doctoral Thesis Summary, University of CLUJ-NAPOCA*.
- Ford, K. (2014). Competency-Based Education: History, Opportunities, and Challenges. Published by UMUC Center for Innovation In Learning and Student Success (CILSS).
- Irian D., R A. Alina, v. (2016). "Socialization of adolesents: culture practice in childrens sammer camp" *International of Enviromental & S-cience Education* (11) 7.
- Koenen, A. K, Dochy, F., & Berghmans, I. (2015). A Phenomenographic analysis of the implementation of competence-based education in higher education. *Teaching and Teacher Education*, 50, 1-12.
- Kutbiddinova, R. A., Aleksander, A., Romanova, M A. (2016). The Use of Methods in the Educational Process of the Higher Education Institution, *International Science Education*. (11) 14, 6557-6572.
- Seif, AA. (2013). Modern educational Psychology : *Psychology of learning and education*. 7th ed, 51th pub, Tehran: Doran. [In Persian].
- Seraji, F., Attaran, M., Naderi. E., Aliasgari, M. (2007). Designing of virtual university curriculum. *Journal of Curriculum Studies*, (2)6, 79-118. [In Persian].
- Tekin, C, Simge, f. (2014). "Attitudes of Social Studies Teachers Toward Value and Values Education Educational Science" theory & practice. 14141. Educational consultancy, and research center [www. edam. com. tr/estp](http://www.edam.com.tr/estp) dol: 10 12738/estp. 2014. 4. 1605.
- Tourani, H., Aghazadeh, M. (2006). Prolem-based learning and how to apply in the primary school classroom. Collection of Article in sixth annual conference of the curriculum Studies Association in Country "Innovation in the Primary School Curriculum in Country", University of shiraz, and Education Department in Fars Province, P. 221-242. [In Persian].
- Valades, R. (2015). "Educating for Social Justice Drawing from Catholic Social Teaching", *Journal of Catholic Education* (19)1.
- Zeller, M. P, Serbino, J., Whitman, L., Skeate, R., & Amold, D. M. (2016). Design and Implementation of a Competency-Based Transfusion Medicine Training Program in Canada. *Transfusion medicine reviews*. (30) 1, 30-36.